

INGLIZ VA NEMIS TILI GRAMMATIKASINING O`XSHASH VA FARQLI TOMONLARI

Barotova Saodat Uktamovna

Buxoro davlat universiteti, Ingliz tilshunosligi kafedrası o`qituvchisi

E-mail: s.u.barotova@buxdu.uz

Sayfiddinova Farangiz

Buxoro davlat universiteti, Xorijiy tillar fakulteti

11.1nem 23 guruhi talabasi

E-mail: sayfiddinovafarangiz65@gmail.com

Anotatsiya. Bu maqolada ingliz va nemis tillari grammatikasining o`xshash va farqli tomonlarini tahlil qiladi. Maqola umumiy ma`no, ingliz tili va nemis tili grammatikasi haqida umumiy tushuncha va ularning farqli va o`xshash tomonlaridan iborat. Har ikki til German tillar oilasiga mansub bo`lib, ularning ba`zi grammatik xususiyatlari o`zaro uyg`unlikda rivojlangan. Maqolada otlarning birlik va ko`plik shakllari, fe`llarning zamonlari, yordamchi fe`llar va umumiy so`z o`xshashliklari haqida so`z yuritiladi. Nemis tilidagi jinsli artikllar, holatlar tizimi va murakkab so`z tartibi kabi ingliz tilida mavjud bo`lmagan grammatik jihatlar ham yoritib beriladi.

**Kalit so`zlar:** grammatika, til, o`xshash tomonlar, qoida, farq, zamon, so`zlar, artikl, bog`lovchi, fe`l.

Kirish. Barchamizga ma`lumki, bugungi globallashuv davrida chet tillarini o`rganish nafaqat ilm-fan, texnologiya va ishbilarmonlik sohalarida, balki madaniy aloqalarni rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, ingliz va nemis tillari dunyo miqyosida keng tarqalgan bo`lib, ular ko`plab mamlakatlarda rasmiy yoki asosiy aloqa vositasi sifatida foydalaniladi. Har ikki til German tillar oilasiga mansub bo`lgani sababli, ularning grammatik tuzilishida o`xshashliklar mavjud bo`lsa-da, rivojlanish yo`nalishlari va tuzilma jihatidan sezilarli farqlar ham mavjud. Ingliz tili soddaligi bilan mashhur bo`lsa, nemis tili murakkab grammatik qoidalari bilan ajralib turadi. Shunga qaramay, ushbu ikki tilni solishtirib o`rganish o`quvchilarga har bir tilning o`ziga xos xususiyatlarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Ushbu maqolada ingliz va nemis tillari

grammatikasining o'xshash hamda farqli tomonlari tahlil qilinib, ularning o'zaro bog'liqligi va tafovutlari yoritiladi. Bu esa til o'rganuvchilarning bilim doirasini kengaytirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Ingliz va nemis tillari German tillar oilasiga mansub bo'lib, ularning grammatikasi tarixiy jihatdan umumiy ildizga ega. Shu sababli, ayrim grammatik qoidalar va tuzilmalarda o'xshashliklar mavjud. Biroq, har ikkala til ham o'z rivojlanish yo'liga ega bo'lganligi sababli, grammatik tuzilmalarda ancha farqlar ham shakllangan. Quyida bu o'xshashliklar va farqlarning asosiy jihatlari batafsil ko'rib chiqiladi. Birinchi navbatda, har ikki tilda fe'llar zamonlarga ega. Masalan, ingliz tilida uchta asosiy zamon mavjud: hozirgi zamon (Present), o'tgan zamon (Past), va kelasi zamon (Future). Nemis tilida esa zamonlar biroz murakkabroq: Präsens (hozirgi zamon), Präteritum (o'tgan zamon), Perfekt (tugallangan o'tgan zamon), Plusquamperfekt (oldingi o'tgan zamon), va Futur I hamda Futur II (kelasi zamon shakllari). Ingliz tilida zamonlar yordamchi fe'llar yordamida ifodalanadi (masalan: "I have eaten", "I will go"), nemis tilida esa bu struktura "Ich habe gegessen", "Ich werde gehen" kabi quriladi. Bu o'xshashliklar, ayniqsa Perfekt zamonida, o'rganuvchiga qulaylik yaratadi. Shuningdek, har ikki tilda otlar birlik va ko'plik shakliga ega. Ingliz tilida "book – books", nemis tilida esa "Buch – Bücher". Ko'plik shakli har doim -s qo'shimchasi bilan ifodalanmasada, ikkala tilda ham bu grammatik kategoriya mavjud. Shuningdek, ayrim so'zlarning leksik o'xshashligi ham kuzatiladi, masalan: "mother – Mutter", "house – Haus", "milk – Milch". Bu o'xshashliklar til o'rganuvchilar uchun qulaylik yaratadi. Biroq, nemis tilining grammatikasi ingliz tilinikiga qaraganda ancha murakkab. Birinchi katta farq — artikllar tizimidir. Ingliz tilida bitta aniq artikl ("the") va ikki noaniq artikl ("a/an") mavjud. Nemis tilida esa otlarning jinsiga va holatiga qarab artikllar o'zgaradi: "der" (er jins), "die" (ayol jins), "das" (o'rta jins). Bundan tashqari, har bir artikl otning gapdagi holatiga (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv) qarab o'zgaradi. Masalan, "der Mann" (erkak) so'zi Akkusativda "den Mann" shaklini oladi, Dativda esa "dem Mann" bo'ladi. Ingliz tilida bunday holat o'zgarishlari deyarli yo'q. Keyingi muhim farq — gap qurilishi va so'z tartibidir. Ingliz tilida odatiy so'z tartibi Subyekt–Fe'l–Obyekt (SVO) bo'lsa, nemis tilida bu tartib juda ko'p omillarga bog'liq. Masalan, oddiy gapda fe'l ikkinchi o'rinda keladi: "Ich lese ein Buch" (Men kitob o'qiyapman). Ammo bog'lovchi gaplarda (qo'shma gaplar) asosiy fe'l ko'pincha gap oxiriga siljiydi:

“Ich weiß, dass du ein Buch liest” (Men bilaman, sen kitob o‘qiyotganingni). Shuningdek, savol gaplarda ham fe’l bosh o‘ringa chiqadi: “Hast du das Buch gelesen?” (Kitobni o‘qidingmi?). Bu esa o‘rganish jarayonida qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Fe’llarning o‘zgarishi ham farq qiladi. Ingliz tilida faqat uchinchi shaxs birlikda (-s qo‘shimchasi bilan) o‘zgarish mavjud: “He plays”. Nemis tilida esa har bir shaxs uchun alohida fe’l qo‘shimchalari mavjud: “ich spiele, du spielst, er spielt, wir spielen, ihr spielt, sie spielen”. Bu esa o‘quvchidan fe’l shakllarini yod olishni talab qiladi. Yana bir farq — olmoshlar va ularning egalik shakllaridir. Har ikki tilda zamirlar mavjud bo‘lsa-da, nemis tilida ularning holatga qarab o‘zgarishi kerak bo‘ladi: “ich – mich – mir”, “du – dich – dir”. Ingliz tilida esa bu holatlar son jihatdan kamroq: “I – me – my – mine”. Bundan tashqari, nemis tilida so‘z birikmalari ko‘pincha bitta uzun so‘z shaklida yoziladi. Masalan: “Krankenhausversicherung” (kasalxona sug‘urtasi). Ingliz tilida esa bunday so‘zlar alohida-alohida yoziladi: “hospital insurance”. Shu jihatlar til o‘rganuvchiga grammatikani o‘rganishda turlicha yondashuvni talab qiladi. Ingliz tili soddaligi va minimal grammatik talablari bilan ajralib tursa, nemis tili aniq va qat’iy grammatik tizimi bilan tanilgan. Har ikkala tilning o‘ziga xos afzalliklari va qiyinchiliklari mavjud bo‘lib, ularni solishtirish til o‘rganish strategiyasini to‘g‘ri tanlashga yordam beradi.

Xulosa .

Ingliz va nemis tillari umumiy kelib chiqishga ega bo‘lgan German tillar oilasiga mansub bo‘lsa-da, grammatik jihatdan ular orasida sezilarli o‘xshashliklar ham, farqlar ham mavjud. Har ikki tilda fe’llarning zamon shakllari, yordamchi fe’llarning mavjudligi, birlik-ko‘plik shakllari va ayrim so‘zlarning o‘xshashligi til o‘rganuvchilar uchun qulaylik yaratadi. Ayniqsa, Perfekt zamoni, ko‘plik shakllari va ba’zi zamirlarning bir-biriga yaqinligi o‘rganish jarayonini osonlashtiradi. Biroq, nemis tili grammatikasi murakkabroq tuzilgan bo‘lib, otlarning jinsga bo‘linishi, artikllarning holatga ko‘ra o‘zgarishi, so‘z tartibining qat’iy qoidalarga bo‘ysunishi va fe’llarning shaxsga qarab o‘zgarishi bu tilni o‘rganishda alohida e’tibor talab etadi. Ingliz tili esa soddaligi, qat’iy holat tizimining yo‘qligi, artikllar va fe’l shakllarining cheklanganligi bilan ajralib turadi. Til o‘rganayotgan shaxs uchun ushbu ikki tilni solishtirib o‘rganish nafaqat bilimni mustahkamlaydi, balki har bir tilning o‘ziga xos xususiyatlarini tushunishga va ulardan samarali foydalanishga yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, ingliz va nemis tillari o‘rtasidagi grammatik

o'xshashliklar ularni birgalikda o'rganishga rag'batlantirsa, farqlari esa tahliliy fikrlashni rivojlantiradi. Shu bois, bu tillarni solishtirib o'rganish tilshunoslikda muhim metodik usul bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Uktamovna, B. S. (2024). "LOVE" AS A SEMANTIC GROUP OF "SPIRITUALITY" SEMANTIC FIELD. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 13(05), 16-19.
2. Uktamovna, B. S. (2025). THE SIGNIFICANCE OF MUSIC FOR TEACHING ENGLISH. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING, 3(1), 848-853
3. Barotova, S. U. (2020). THE THEORY OF TEACHING VOCABULARY. Theoretical & Applied Science, (6), 242-244.
4. Uktamovna, B. S. (2025). THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON THE UNIVERSITY SELECTION PROCESS. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(6), 45-50.
5. Murison, David. A Short Grammar of English. Oxford University Press, 2015.
6. Dreyer, Hilke & Schmitt, Richard. Lehr- und Übungsbuch der deutschen Grammatik. Hueber Verlag, 2020.
7. Swan, Michael. Practical English Usage. Oxford University Press, 2016.
8. Helbig, Gerhard & Buscha, Joachim. Deutsche Grammatik: Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Langenscheidt, 2012.
9. Xayrulloeva, N. (2021). MARY ALICE MONROE: «GREEN» NOVELS AND ACHIEVEMENTS. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, 8(8).
10. Xayrulloeva, N. (2022). ЭКО-ФИКШН ЖАНРИ ТАРАҚҚИЁТИ (АМЕРИКА АДАБИЁТИ МИСОЛИДА). *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, 25(25).
https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/840
11. Xayrulloeva, N. (2021). The Characterization of Mary Alice Monroe's Fiction. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. Uz)*, 8(8).
12. Xayrullayeva, N., & Khayrulloeva, N. (2021). DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS OF TOURISM: ON THE EXAMPLE OF A FOREIGN LANGUAGE. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ*